List 31. **NOVICE** Tečaj XXXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol eta 2 gold., za četrt leta 1 goıd.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 3. avgusta 1881.

Obseg: Nekaj o kmetijstvu na Danskem, Švedskem in Norvežkem. — Vrbar, rojar ali lesni črv. (Konec.) — Ali je prav da Ljubljana nehvaležnim Topčidercem pošilja gnoj? — Kako stojí z vipavskim sadjerejskim društvom? — Gospodarske novice. — Matica slovenska in pa slovenske šolske knjige. — Slovansko slovstvo. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Nekaj o kmetijstvu na Danskem, Švedskem in Norvežkem.

Pogled v tujo deželo je kos nauka domači.

Ali ne bi, častiti naši čitatelji, pričakovali iz Kristianije, glavnega mesta Norvegije, vse drugačnega dopisa nego poročilo o kmetijskih zadevah? Res bi jim od ondot o mnogoterih drugih rečeh pisati mogel, vendar prav kmetijstvo se mi med druzimi znamenitostmi zdi predmet, ki čitatelje „Novic“ utegne zanimivati, naj jim tedaj o njem kaj povem.

Ko sem iz velike Nemčije na majhno Dansko došel, vzbudil mi je prvi pogled na to prekrasno kultivirano zemljo najprijetnejše občutke; naravno je toraj bilo, da sem brž v razmere in življenje obdelovateljev te zemlje svoje očí vprl.

Iz Danskega sem šel na Švedsko, in tudi ondi se mi je oko razveseljevalo na najlepših prizorih v vsem, kar se kmetijstva tiče, a tudi Norvežka, kolikor sem do sedaj te zemlje videl, se primeroma vredno uvrstiti more Danski in Švedski.

Kmečki stan je v teh bratskih treh kraljestvih prav za prav merodajen, vladajoč faktor; on je jedro, in to zdravo in čvrsto jedro dotičnih narodov. Kmečki stan se tukaj nikakor ne za kakošen inferioren (nižji) oddelek ljudstva ne smatra, ampak deležen je popolno vse častí, katere je vreden; zato pa, da je časti vreden, zato se on sam vrlo briga. V obče je tukaj med kmeti toliko blagostanja, kakor se ga malo kje drugod nahaja; to blagostanje pa ravno tukajšnjim kmetom toliko veljave daje, kakoršne drugod kmetje imeti ne morejo.

I kaj je vzrok temu blagostanju?

Na to vprašanje celó kratko odgovoriti, bilo bi težko, kajti mnogo je in različnih za to pogojev, vendar glavni in najvažnejši vzrok so kmetje sami.

Neumnost, nevednost, nemarnost je troje največih nesreč na svetu: kmetje na Danskem, Švedskem in Norvežkem pa niso niti neumni, niti nevedni, niti nemarni; mati narava jim je podarila mnogo praktičnega razuma in vstrajne marljivosti; njihove šole pa razvijajo ta naravni dar na vsakateri mogoči način, tako, da se tudi malokje toliko izvedeni in poúčeni kmetovalci nahajajo, kakor v teh deželah. Kolika razlika med temi kmetovalci, in pa, na pr., gornje-ogerskimi, katere sem še junija meseca opazoval!

Tukaj na severu se kaže občа ljudska omika, kamor koli pogledaš; težko najdeš tù kmeta, ki bi brati in pisati ne znal in pa o zgodovini in razmerah svoje zemlje, svojega naroda ničesar ne vedel; uže od davna skrbni duhovni pastirji na to pazijo in odločno zahtevajo, da dečko ali deklica nekoliko teh vednosti imeti mora, kedar se za „konfirmacijo“ — protestantsko firmo — oglasi; drugače mladine ne konfirmujejo.

A ta nordiška mladina se v priprostih selskih šolah ne uči samo gori omenjenih vednosti, temveč napotujejo se tudi po okolnostih za vsakatero umno gospodarsko življenje. Ker domá pri svojih stariših uže dober nauk dobivajo, kar pa jim od doma pomanjkuje, v šoli dopolnujejo in zboljšujejo, zato ni čuda, da poleg energične in vstrajne volje ti narodi vkljub mnogoterim neugodnostim njihovih dežel vsestransko napredujejo.

Nekateri deli Danske in Švedske so res jako rodoviti in plodni, zemlja je njivam in travnikom ugodna, da si ni boljše želeti, cele pokrajine se kažejo kakor veliki prekrasni vrtovi, vendar največi del Švedske in posebno Norvežke za kmetijstvo ni tako pripraven; boriti se imajo dotični prebivalci z neusmiljeno divjo naravo, a borijo se kolikor le mogoče vspešno, tako proti dolgotrajni zimi, kakor proti na dolgo in široko razprostiranemu pečovju in močvirju. Kako prijeten, kako mil je prizor, ko popotnik v sredi, rekel bi, divje puščave, to je, velike goščate planjave, ki je doloma s kamenjem posuta, deloma z močvirji in mužami preprežena, kmečke dvore zagleda, katerih rudeče barvane stene, zelene ali tudi rudeče strehe in bela okna te uže od daleko prijazno k sebi vabijo! Nikjer še nisem tako prijaznih, snažnih in ljubkih kmečkih bivališč videl, kakor na Švedskem. Hiše so sicer vse lesene, tudi v provincialnih mestih je največ poslopij lesenih, vendar le so tako okusno in praktično izdelane, da ko leseno kmečko stanovanje z dvema nadstropjema vidiš, bi mislil, da je poletno bivališče kakošne odlične mestne gospode.

Ti nordiški kmetje lepo prebivajo in dobro živijo; da pa to zmorejo, zato tudi vse svoje skrbi na to obračajo. V obče imajo vsi germanski narodi, nekateri bolj, nekateri nekaj manj, za takošno po vsem praktično življenje eminentno mnogo razuma, kar se o slovanskih plemenih ne more reči. Nordiški kmet si natanko vse svoje dohodke in potrebe prevdari in proračuna, ter se po tem proračunu vestno in konsekventno ravná: on torej niti časa niti denarja za nepotrebnosti ne troši,

temoč vse tako obračati vé, da si svojo korist in veljavne ugodnosti za življenje zboljšuje; v vsem njegovem mišljenji in dejanji je nek trezen, razumen red, povsodi neka konsekventna metoda, katera ga ob vstrajni volji najbolje k zaželenemu cilju vodi. Nordiški kmet je po tem načinu umen kmetovalec, bodi si, da se je v odličnih agrikolnih akademijah, ali v prosti vaški šoli izšolal, in pozná svoje potrebnosti ter primerne in dosegljive mu ugodnosti življenja, pa tudi način, si jih gotovo in pošteno pridobivati. Zato pa, da si jih pridobiva, mu veljá njegova možata in vstrajna volja.

Kar našemu kmetu najbolj škoduje, so po mojem mnenji ravno tem nordiškim kmetom nasprotne lastnosti. Naši ljudje živijo večidel prelahkomiselno ali brezmiselno, neredno, brez vsega proračuna za najbližo bodočnost, brez poznanja svojih pravih potreb in ugodnosti za življenje. Žalost me obhaja, ko mislim na nekatere naših vasi, v prekrasnih, od narave bogato nadarjenih pokrajinah, kjer je sicer še primerno zidanih hiš, ki se od daleč precej lepe kažejo; vendar ko bliže stopiš, uže brž na dvorišču povsod neprijeten nered vidiš, nemarnost te pika iz vseh kotov; če pogledaš na hišna okna, so gola in zaprašena; če stopiš čez smetljiv prag, najdeš zaduhlo, zakajeno, neprijazno sobo, postelja te nikakor k počitku ne vabi, in ponujena jed se ti s posodo vred gabi.

Na to se mi poreče: „Ljudstvo je ubožno, ne more drugače.“ Ne, to ni po vse res! ljudstvo bi môglo drugače, ako bi znalo in hotelo: ne zmožnosti, ne sredstev, temuč boljše znanosti in boljše volje mu treba.

Tù ne more biti moj namen, bolj natančno popisovati kmetijstvo v gori omenjenih nordiških deželah, omenim pa le še, da tukaj se upotrebljavajo vsa najboljša izkustva, ki so dotičnim krajem primerna, tako, da je poljedelstvo in živinoreja v najlepšem razvitku.

Z živino se tukaj tudi mnogo bolje in po človeško ravná, nego pri nas. Takošnih surovosti pa, kakoršne se, na pr., na Ogerskem proti živalstvu vidi, bi tukaj si nikdo kar misliti ne mogel. Še nikjer na Danskem, Švedskem in Norveškem nisem videl izdelane in stepene živine, samo v mestu Janköping-u sem zapazil ob priliki nekega tedenskega sejma nekatere jarme iz bližnjih bregov, ki niso bili v dobri reji. Kakor je v obče goveja živina tukaj lepa in dobre reje, tako so posebno tudi konji; lepim droškarskim ali fiakarskim konjem v Kjöbenhavn-u (Koppenhagen), Stockholm-u in v Kristianiji se človek kar čuditi mora; tukaj še nisem videl slokega in izdelanega kljuseta. Ti vrli nordiški ljudje poznajo pravo mero za delo in počitek, za trud in ugodnosti tako samim sebi, kakor svoji živini — najboljši podpornici v težavah življenja.

Poleg omenjenih vzrokov blagostanja nordiškega kmetijstva se ve da je še mnogo druzih, kateri so iskati v državnih razmerah dotičnih dežel. Niti Danska, niti Švedska in Norveška se z vojaško silo ne šopiri in za neproduktivne svrhe pridelkov svojih žuljev ne zametuje. Davki so toraj v primeri z druzimi vojaškimi državami zeló majhni, in kolikor se jih plačuje, obračajo se za občni prid, za produktivne namene, za povzdigo in prospeh občnega blagostanja. Pač srečne so države, srečni narodi, katerim ni trebabit i vojaškim!

Kristianija 15. julija. Dr. Ahasverus.

Ali je prav, da Ljubljana nehvaležnim Topčidercem pošilja gnoj?

Donava, ki ima velikansko ozemlje v svoji oblasti, nabira na dolgi poti mnogo gradiva, zemljiščem tečnega. Prod in pesek pušča v gornjem teku, na prostoru v spodnjem pa plodnega blata nanaša. Velik del Ogerske, Srbske, Bolgarske in Rumunske je ta reka sè svojim splavom pokrila. Ondi so kraji, kjer se zemlja samo z brano nekoliko zrahlja, pa potem žito čudovito plenjá.

Odveč bi bilo v teh krajih zemljo gnojiti, vzlasti ker se leto in dan le enkrat žanje ter se njive zaradi obilnosti sveta tudi večkrat neposejane v prahu puščajo. Gotovo bi zrno tako težko in jedrnato ne bilo, ako bi s živalskim gnojem polje gnojili. Tù je svet redilnih tvarin sam po sebi uže tako poln, da se kraj, kjer se kup slame sožge, v rasti ne loči od tacega, kjer slamnatega pepela ni nič ležalo.

Od tod pride, da krompir na močni zemlji z živinskim gnojem (gnjilcem) zeló pognojeni njivi le stebla in perje dela, zrna pa ne; pesa gre v perje, fižol divjá in ne obrodí zrna; strn je pomladi na moč lepa, a kedar ima cvesti, poleže in stare jo rija, pridelajo se pleve mesto zrna.

Topčiderci torej po razumljivih vzrokih ter po pravih naravnih vodilih živalski gnoj zametujejo. Nespametno pa je postopanje ljudi v krajih, kjer zemlja brez gnoja ničesar ne rodí, a vendar le najboljši gnoj, v reke ga spuščajoči, zametujejo, ter vodé s človeškimi odpadki ognjusujejo.

V velikih mestih v Londonu in Parizu začeli so v novejših časih premišljevati, kaj bi bilo ukreniti, da bi gnojnico iz stranišč v zboljšanje polja rabili. Naredili so v to svrho pod zemljo široke žlebove, v katere so tekočo vodo napeljali. Le-ta pomiva in odnaša vso priteklino v velike jame zunaj mesta. Od tod razpeljavajo posebni, v ta namen narejeni stroji gnojnico in napajajo po rôvih polje v bližini mesta. Velika ravnina pod Londonom, poprej pustota, spreminja se po tej napravi v rodovito polje, za gnojnice vrača se pa Londoncem mleko in razno sočivje v veliki obilici. Tudi Parižanom se taka naprava od dne do dne bolje splačuje.

Tako umno delo pa ni osamljeno ostalo; začela so Londonce in Parižane tudi druga mesta, kakor Berolin, Dancig itd. posnemati, kajti vsak se rad smrdljive gnojnice znebi, da dobí za-njo ceno okusno mleko in sočivje, surogatno kavo, sladkorja in mesá.

Da bi se to, kar mesto povžije, zopet polju vrnilo, podstavljajo zopet v nekaterih mestih kiblice pod stranišča, ki so tako narejene, da se polne tesno zapró in s praznimi nadomestijo. Take kiblice napolnene z najboljšim gnojem spraznujejo na primernem prostoru zunaj mesta ali jih pa naravnost na polje vozijo.

V poslednjih letih se je ta naprava zaradi težavnosti pri premenjevanji kiblic tako predrugačila, da s cementom trdno narejena jama pri vsaki hiši odpadke na-se vleče, skozi luknjo na oboku pripravljeno izsrkava se gnojnica v pripraven sod, ki se vozi od hiše do hiše, dokler ni poln. Odpadki se speljajo v veliko gnojnišnico, potem pa na polje. Ako je pa treba ta gnoj v daljne kraje voziti, delajo iz tacega blata kosce v podobi opeke, ki ga na sapi posušé (poudrette). Čistenje stranišč na ta način imenujejo pnevmatično kidanje (pneumatisches System).

Slednjega čina poprijel se je ljubljanski mestni odbor. Želeti bi bilo, da bi ti dobri nameni mestnega odbora mrtvi sklepi ne ostali, vsaj ni dvomiti, da bi se ta stvar praktično izvršiti ne dala. Kaj ima naš mestnjan in kmetovalec svitlih zgledov na Posavji? Posavci kupujejo gnojnico iz mestnih stranišč po primerno visoki ceni (vojašniška pri sv. Petru jih stane na leto in dan čez 100 gold.) in jo marljivo po polji razpeljavajo. Mestnjan ljubljanski pa rad v mleko in v sočivje spremenjeno gnojnico kupuje. Takemu kmetovalcu pa tudi kruha ni treba stradati.

Zato, Ljubljana, ne pošiljaj gnoja v tujino nehvaležnim Topčidercem, temuč privošči ga domačinom, vsaj bogata okolica tudi bogatí mesto!

V Lipah meseca julija. M. Peruzzi.

Prirodopisne stvarí.

Vrbar, rojar ali lesni črv.

(Konec.)

Mesto, kjer je gosenica (ali pa če jih je tudi več skupaj bilo) drugo spomlad na deblu glodala, spozna se lahko po nekoliko vdrti in bolj črni skorji (na mlajših drevesih) z veliko luknjo spodaj, ob kateri nahaja se precejšnja kopica debelim lesnim opilkom podobnega razglodanega lesá z drevesnim sokom namešanega. Ta prostor, navadno velikosti dlana človeške roke, mora se do živega lesa izrezati, da se tako daljni rov (in če je več vrbarjev bilo na enem prostoru, tudi drugi rovi) gosenice v les najde. Če je ta rov naravnost gor zvrtan, more se mrčes z močnim, zadosti dolgim in špičastim dratom v njem prebosti in pokončati. Dokaz, da se je gosenica na ta način umorila, je, da — ko se z dratom v rojo drega, se iž nje sliši neko „žekanje", na kar se iz luknje rujavkast sok pricedi; če je pa rov na eno ali drugo stran zaokrožen, ali pa izpod drevesne skorje naravnost proti strženu umerjen, se z dratom nič ne opravi. Tu mora se pa vzeti ozko in dobro nabrušeno, zadosti dolgo dleto, s katerim se po roji skorja in les toliko časa izrezuje, da se do črva samega pride, kateri se potem brez pardona umorí.

Tako napravljene in izrezane rane morajo se potem gladko obrezati in osnažiti, ter skrbno in dobro z drevesnim (cepilnim) voskom zamazati in lepo obvezati, da se zopet dobro in čisto obrastejo in zacelijo, a drevo samo pa pogina obvaruje. Na ta način se je tukaj lansko leto na sadnih sosednih vrtih več jabolčnih in hruševih dreves v premeru od 1 do 3 dm. s prav dobrim vspehom pogina otelo, katerih (tudi vmes nekatere prav velike in globoke) rane so uže zdaj dobro obtečene in zaceljene.

Doraščena, dve leti stara gosenica dolga je od 7 do 10 cm.; njene živo črne rožene čeljusti so jako močne in ostre; ravno take barve je tudi njena krepka, plošnata in trda glava. Ves život njen obstojí iz 12 obročkov; prvi na obglavji (obglavje samo), pod katerega, ako jo dregneš, skoraj vso glavo skrije, previden je s črno liso klobuku čez sredo preklane štule podobno; daljni trije obročki so ob straném brez gub, a na zadnjih osmerih se pa ob vsaki strani nahajate po dve nekoliko poševni grbi, nad katerima nahaja se na vsaki strani po ena bolj temno-rujava, nekoliko podolgasta pika; brez takih pik sta pa le drugi in tretji obroček od glave. Sprednji del gosenice in pa obrobka na životu ali obnožje je v podolžji umazano-rumeno-voščene barve; barva hrbtišča je pa do prvega obročka na obglavji mesnato-rudeča. Ves život ob straném in po hrbtu je z redko in rujavo, do 4 mm. dolgo dlako poraščen, spodaj na životu je pa popolnoma gladka. Nog ima na obglavji 6, na obsredji života 8, in prav na zadnjem koncu 2; zadnjih deseterih nog je valjastih in z ostrimi krempeljci prav dobro previdenih. Gosenica je jako čila in živa, ter v hoji naprej in poritensko zeló brza.

Ko je gosenica v dveh letih se popolnoma razvila in dorastla, zleze iz drevesnega debla, da si poišče v trohljivem lesu ali pa v kaki drugi šari primernega prostora in suhega kraja za zabubovanje. Prve pridejo na dan v prvi polovici meseca maja; če so napadena drevesa blizo poti ali ceste, ne boš ob tem času in tudi pozneje ravno redkokrat videl posamezne gosenice čez pot brisati jo; če so pa taka drevesa blizo hiše ali druzega poslopja, opazil bodeš jo tudi tukaj, kjer si skrbno poišče pripravnega prostora — se zabubiti. Tudi ta mrčes napravi si iz razne primerne drobne in suhe ropotije dobro zliman gornji mešiček, v katerem, kot gosenica še celih pet tednov počasi svojo prvotno barvo v vedno bledejo spreminjaje — počiva. Po preteku tega časa spremeni se še le v pravo 5 cm. dolgo, lepo-rujavo bubo. Spodaj na bubi opazuje se pet gladkih, ob zunanjih robih lepo-rujavih, a na ušencih pa svitlo-rumenih, belkasto lisastih obročkov; na hrbtu je pa 7 takih obročkov vidnih, od katerih se prva sprednja dva pod krilišče skrivata, da jih na spodnjem delu videti mogoče ni. Čez obročke in pa ob zadnjem koncu ima buba 8 z večimi, a šest pa z manjšimi zobci (žagici podobnih) obrobkov, kar dela njeno površje za tip ostro in močno rapavo; bubini zadek previden je z dvema trdima in kratkima špičkoma. Kljunčku podobna bodica dela njeno (bubino) glavo rogomentno; od tega kljunčka 2 do 3 mm. oddaljeno ima na oprsji buba še majhen špičast izrastek.

Buba, katera meri v premeru 15 do 18 mm., postane pozneje rujavo črna in se nekoliko sključeno drži.

Oni vrbarji, kateri se v prvi polovici meseca maja kot godni zapredejo, zlezejo kot metulji v prvi polovici meseca julija na dan, na kar se oplodijo in nekoliko ur po oplodbi pričnó babice na zgoraj opisane kraje svoja jajčica polagati.

Med ptiči so vrbarjevi najhujši sovražniki žolne vsakovrstnega plemena, mali brgljezi in plezalci skrbno obirajo jajčica iz skorjinih razpok; detalji, zelene in črne žolne ga pa tudi sè svojimi kljuni iz drevesnih debel dolbijo in izkljujejo. Kdor bi bil temu neverni Tomaž, naj le sadno in drugo listno drevje, če je tudi mlado in po žolnah tu in tam izdolbljeno, skrbno preišče, pa bode kmalu na koži zapazil vrbarjevi vhod in vežo pred njegovo glavno luknjo v drevesno deblo.

In tako smo zopet z enim prav navihanim sadnim škodljivcem domači sadjerejci v vsih njegovih potezah in posebnostih po praktičnem opazovanji pri kraji, da ga bodemo ložeje zasledovali in ga gotoveje pokončevali.

Prem dne 21. julija.

Matija Rant, národni učitelj.

Kako stoji z vipavskim sadjerejskim društvom?

Da za to društvo se zanimajoči gospodje kmetovalci zvedó, pri čem da smo, počastujem se, jim sledeče pojasnilo podati:

Sl. c. kr. deželna vlada je z odlokom od 7. julija društvena pravila potrdila. Zdaj gre pred vsem skrb za to, da se za potrebni dve drevesnici, namreč za eno veliko, za severnejše ude društva namenjeno na Razdrtem na Pivki, in za drugo manjšo za južnejše ude — Vipavce, Primorce, Uremce — namenjeno na Lozicah v Vipavi, denar dobi. Svet za drevesnice se bode ali kupil, gotovejše pa le v najem vzel. Skrb gre zdaj tudi za to, da se za tri- ali štiriletno plačo društvenega vrtnarja in pa za tri- ali štiriletno režijo društva sploh potrebni denar dobí, kajti tega ne more nihče zahtevati, da bi udje društva tri ali štiri leta — to je toliko let, dokler prvo za oddajanje namenjeno ali proračunjeno drevje ne doraste — po en forint na leto plačevali, da bi pa za to le eno drevesce dobili. Kakor hitro bode

za vse to denar preskrbljen, to je v prvi vrsti pri sl. c. kr. kmetijskem ministerstvu, in pa znabiti, da še kje drugod, pričelo se bode ude nabirati, pričela se bode društvena delavnost. Udje plačevali bodo po 1 forint pristopnine za društveno diplomo, za tisk društvenih pravil, za društvene tiskovine sploh; potem pa toliko let nič, dokler se ne bode pričelo sadno drevje iz drevesnic razdelovati. Po pričetku razdelovanja dreves plačal bode vsak ud po 1 gold. na leto, in za ta znesek dobil bode vsako leto vsaj 10 lepih, krepkih, plemenitih sadnih dreves iz društvene drevesnice.

Sl. vredništvo „Novic" je naprošeno, naj bi v prihodnji številki „Novic" blagovolilo pravila (štatute) „vipavskega sadjerejskega društva" tiskati. *)

Vse prijatelje sadjereje in gmotnega napredka slovenskega naroda sploh, osobito pa naše velečastite in velezaslužne duhovne gospode prosim uže danes najuljudneje, da blagovolijo, se za pridobitev mnogih udov društvu uže koj zdaj potruditi.

Toliko za danes v pojasnilo. Najodličnejšem spoštovanjem

R. Dolenc,
začasni predstojnik vipavskega sadjerejskega društva.

Gospodarske novice.

* *Trtna uš v Istriji* se tako grozno širi, da se je bati, da bode ondi kmalu vse vinograde uničila. Ubogi Istrijani!

* *Letina na Hrvatskem* se more, kakor „Gospod. List" v Zagrebu poroča, poprek med bolje srednje šteti; ozimina bolja je od jarine, katere pa je bilo malo sejane zarad neprestanega dežja spomladi; sená so precej nakosili; koruza ne more nič kaj naprej; sadja ne bo veliko, samo slive so v bregovitih krajih lepo polne.

* *Za zasledovanje in pokončevanje trtne uši* se je v Brežicah na Štajarskem ustanovila postaja (Station); vodstvo tega zavoda je izročeno gosp. Juliju Hansl-u, adjunktu mariborske vinorejske šole.

* *Velika zasluga kmetijskega časnika „Wien. landw. Zeitung"!* Ker mora južna železnica zdaj dohodninski davek tistim deželam odrajtovati, po katerih se vozi, doide deželi štajarski, to je, deželnemu odboru štajarskemu, nič manj ko 400.000 gold. To je pač velikansk dohodek deželi štajarski, katera bo, kakor omenjeni časnik poroča, s tem denarjem ustanovila zopet podkovsko šolo v Gradcu, na ondašnjem politehniku pa nauk za kmetijstvo in gozdarstvo. — Zeló radovedni smo, koliko bo južna železnica kranjski deželi onega davka odrajtovala.

Znanstvene stvari.

Matica slovenska in pa slovenske šolske knjige.

Ker sta „Slov. Narod" in pa „Slovenec" uže nekaterikrat govorila o šolskih knjigah, kazaje na „Matico slovensko", treba se je zdelo „Novicam", da tudi one povedó svoje. Pripravljajočim se pa k spisu o tem predmetu došel nam je 30. list „Edinosti" od 27. julija ter nam prav v tem slučaji tako dobro došel, da celi njegov članek, ki o delovanji „Matice" naše govorí, sprejmemo v naš list. Dobro došel — smo rekli — nam je prav v tem slučaji članek „Edinosti", in to zato, ker je nepristransk in objektiven glas rodoljuba, ki — nasproti onim, katerim je „Matica", kakor Nemec pravi, le „Prügelknabe", po katerem z besedo ali v pismu udrihajo kakor se jim ljubi, ali pa stvar preklicana, katero sme ubijati kdor koli hoče — Matično literarno delovanje tako sodi, kakor mora sodba nepristranskega, pravičnega in poštenega sodnika biti o zavodu, ki je prvi slovenski znanstveni zavod, kateremu so mnogi najodličnejši pisatelji žrtvovali in še danes žrtvujejo svoj trud.

Nam čisto neznani pisatelj članka „o Matici slovenski" v „Edinosti" je pač pravo zadel, ko je kazal na Slovencem nesrečno dobo „dvojne stranke", ko je po kruhoborstvu dvojne tiskarnice celó se prikazal sramotni „chabrus", in le v povratku složnega delovanja na polji znanstvenem in političkem vidi korist naše domače stvarí. Zato tudi mi ne govorimo dandanes več o nesrečnem razporu, nadejaje se, da je sloga postala resnica in da ostane resnica.

Naj zdaj čitateljem našim kažemo, kaj o „Matici slovenski" piše „Edinost" v navedenem listu. Tako-le se glasi ves članek:

„Izobraževalnim zavodom bi morali Slovenci jako nakloneni biti, vzlasti onim, kateri poleg splošne omike tudi za razširjenje in krepljenje naše materinščine skrbé. Ti zavodi so slovenske šole in naši literarni zavodi. Na čelu poslednjim stojite slovstveni društvi: „Slovenska Matica" in „družba sv. Mohora". O prvi nam je kratko besedo izpregovoriti.

Do „Slovenske Matice" je imel naš narod splošno sočutje nekako do l. 1872., 1873. in 1874. V teh letih, ko smo se bili Slovenci tako nepotrebno razdelili v dve stranki, dregali so nekateri tudi v odbor „Slovenske Matice", nekoliko radi nedostatnosti, ki so se kritikarjem tam pokazale, nekoliko pa iz politične nagajivosti. Ta vihar se več let ni mogel popolnem potolažiti in nekaj nezadovoljnežev, katere peče spomin na prejšnje čase, nahaja se še dandanes.

Kdor pa z objektivnim in domoljubovim očesom opazuje delovanje „Slovenske Matice" v poslednjem času, misliti mora drugače, ali bolje rekoč, govoriti mora o tem našem prvem znanstveno-slovstvenem zavodu previdnejše, nego se je to nedavno godilo. Resnica je, da se je število udov pri „Matici" precej skrčilo, ker je bilo mnogo neplačevalcev treba izključiti. Tajniki „Slovenske Matice" so bili pač to sami največ zakrivili, ker so bili na to praktično pravilo čisto pozabili. Ako hočeš število odjemnikov skrčiti, dajaj jim blagó na upanje! In tako se je tudi godilo. Ko je tako zvani likvidacijski odbor začel pridno izterjevati, izstopilo je bilo obilo udov, ki so postali potem z ozirom na „Matico" iz Pavla — Savli.

Kdor je v poslednjem času poblizje opazoval delovanje glavnih odbornikov pri „Slov. Matici", kdor je s temi možmi v novejši dobi v dotiko prišel ter s pazljivostjo in nepristranskim domoljubjem čital poslednje poročilo o zadnjem občnem zboru in poslednji odborovi seji, v kateri se je društvu nov tajnik, g. Orešec, z letno plačo 600 gold. imenoval, mora priznavati, da se odbor trudi, pripraviti naš prvi literarni zavod v potrebno veljavo pri slovenski inteligenciji in povzdignoti ga na stopinjo, s katere mu bode mogoče vedno vspešnejše delovati na korist slovenski vedi. Od strani občinstva naj bi se „Matica" pač z obilnim pristopom udov podpirala, a od strani odbora na ta način, da se skuša ozirati na vse opravičene želje družabnikov. Da v poslednjem času „Matica" več knjig ni mogla izdati, temu pritrdi vsak, kdor vé, koliko tisek stane, vzlasti, ako je treba pisateljem i nagrade dajati, kar dela naša „Matica" skoro v taki meri, kakor veči založniki nemških knjig. Na drugi strani pa se je treba

*) Se bode zgodilo. Vred.

na pičle dohodke „Matice“ ozirati. Veliko, veliko domoljubov in sploh izobraženih Slovencev je, kateri bi samo kritikovali domačo stvar, za njeno duševno ali materijelno podporo pa ne bi ničesa storili. To veljá tudi o mnogih kritikovalcih „Slovenske Matice“, katere čaka velika naloga še v bodoče. Moja želja bi bila, da bi poleg znansteno-zabavnega berila izdajala „Matica“ tudi slovenske šolske knjige za srednje šole. Takove bomo potrebovali, ako se v naše srednje šole le količkaj slovenščine uvede. Ako se pa to ne zgodi, naj bi „Matica“ siromaški in pridni slovenski mladini po srednjih učilnicah brezplačno slovenske knjige preskrbovala. Mnogo dijakov bi potem slovensko knjigo, namesto nemške, pri domačem učenji rabilo in se tako urilo v slovenščini.

Nekaterim Slovencem ni morda sestava „Matičnega“ odbora po volji. Ako pa natančneje pregledujem vse odbornike in v duhu naštevam ostale slovenske duševne kapacitete, ne morem po vsem pritrjevati nezadovoljnežem, kajti vidim skoro ves cvet slovenske inteligence tu zastopan. Če prav vsaka glava, ki stojí „Matici“ na čelu, po slovstveni izobraženosti ni vredna tega odlikovanja; vendar se človek ne more spodtikati nad odborniki „Slov. Matice“. Res je, da so vzunaj odbora še nekateri odlični pisatelji in učenjaki, a ti drugod prav vspešno delujejo. Pri novih volitvah v „Matični“ odbor bi bil ta način najboljši, da se od nikakoršne strani ne nasvetujejo ti ali oni možje, naj se prepusti vsakemu družabniku, da si po svoji misli in želji odbornike izbira. Na ta način bi se dala morda doseči nova večja in živahnejša udeležba pri tem našem prvem literarnem zavodu, kateremu mora vsak slovenski domoljub najboljši vspeh želeti.“ —

Zdaj pa se nam treba zdi, svetu pred očí postaviti dela, ki jih je „Matica“ v tisku dozdaj na svitlo dala.

Poleg „Letopisov“, ki tudi marsikatero dobro in lepo zrno v sebi imajo, in poleg nekaterih druzih knjižic manjše veljave sme „Matica“ z zadovoljstvom in deloma ponosno kazati na sledeča dela, katerim naslovi so:

„Atlant“, 5 snopičev „slovenskih zemljevidov“, vredil Matej Cigale.

„Slovanstvo“ I. del. Spisali: Jan. Majciger, M. Pleteršnik in Bož. Raič.

„Prirodoznanski zemljepis“, spisal prof. Janez Jesenko.

„Prirodopis živalstva“ s podobami. Po Pokorniju poslovenil Fr. Erjavec. (V dveh izdanjih.)

„Prirodopis rastlinstva“ s podobami. Po Pokorniju poslovenil Iv. Tušek.

„Rudninoslovje“ po Fellöckerji spisal Fr. Erjavec.

„Štirje letni časi“. Po Rossmässlerji predelal Iv. Tušek.

„Schoedlerjeva knjiga prirode“, I. snopič: „Fizika“. Poslovenil Iv. Tušek.

„Schoedlerjeva knjiga prirode“ II. snopič: „Astronomija“ in „Kemija“.

„Schoedlerjeva knjiga prirode“ III. snopič: „Mineralogija“ in „Geognozija“. Poslovenil Jan. Zajec.

„Schoedlerjeva knjiga prirode“ IV. snopič: „Botanika“ in „Zoologija“. Poslovenila Iv. Tušek in Fr. Erjavec.

„Slovnica českega jezika“ z berilom. Spisal prof. Fr. Marn.

„Hrvatska slovnica za Slovence“. Spisal prof. Fr. Marn.

„Slovnica ruska za Slovence“. Spisal Matija Majar.

„Vodnikove pesni“. Uredil Fr. Levstik.

„Razna dela, pesniška in igrokazna Jovana Vesela-Koseskega“ z njegovo podobo.

„Nauk o telovadbi“. Drugi del. (S 164 podobami.)

„Telegrafija“. Spisal dr. Sim. Šubic.

„Potovanje okolo sveta v 80 dneh“. Iz francoskega prevèl Dav. Hostnik.

„Germanstvo in njegov vpljiv na Slovanstvo“. Spisal J. Verhovec.

„Okó in vid“. Spisal Jakob Žnidaršič.

„Znanstvena terminologija“. Spisal Matej Cigale.

„Vpljiv vpijanljivih pijač“. Spisal dr. Maks Samec.

„Kopitarjeva Spomenica“. Vredil prof. Jos. Marn.

Da ne žalimo nobenega pisatelja, čegar delo je „Matica“ na svitlo dala, naj imenujemo tudi še druge knjige, ki so: „Zgodovina slovenskega naroda“, spisal prof. Trdina, „Zgodovina avstrijsko-ogerske monarhije“, spisal Janko Krsnik, „Vojvodstvo Kranjsko“, „Vojvodstvo Koroško“, „Slovenski Štajer“, dva snopiča, „Životopis dr. Lovro Tomana s podobo“, „Životopis dr. E. Coste s podobo“, „Olikani Slovenec“. — Tudi to so menda knjižice, nad katere ne bi smel noben rodoljub razlivati strastnega žolca. (Kon. prih.)

Cerkvena glasba.

* *Zbirka slovenskih mašnih pesmi na čast slovanskima apostoloma sv. Cirilu in Metodu.* V spomin na 5. dan julija 1881., sestavil in zložil za sopran, alt, tenor in bas P. Angelik Hribar. V Ljubljani tiskali in založili J. Blaznikovi nasledniki.

Velecenjeni skladatelj cerkvenih pesmi gosp. Pater Angelik Hribar, čegar samo ime je uže porok odličnega dela, je tudi sv. Cirilu in Metodu na proslavo svoj delež posvetil, katerega bodo orglavci gotovo veseli. V čednem tisku na 6 pôlah nahaja se namreč 49 raznih jako lepo zloženih napevov, večidel za vse dele sv. maše. — Naročila na to zbirko zgodovinskega pomena, kateri je cena 1 gold. 50 kr. (po pošti 1 gold. 55 kr.) sprejema tiskarna Blaznikova.

Slovensko slovstvo.

* *Občne zgodovine 3. del „Novi vek“.* Spisal in založil Janez Jesenko. V Ljubljani natisnila narodna tiskarna 1881.

To je naslov novi knjigi, katero je ravnokar na lastne stroške na svitlo dal profesor Jesenko in ž njo dovršil celo občno povestnico v treh delih, katerih prva dela („stari“ in „srednji vek“) sta uže davno zagledala beli dan. Ker prof. Jesenko je v obče priznan strokovnjak o zgodovinski vedi in pa spreten pisatelj slovenski, ni nam treba še več govoriti o izvrstnosti njegovega najnovejšega dela, zato rečemo le to, da, ker je velecenjeni gosp. profesor uže davno na svitlo dal tudi „občni zemljepis“, so po takem zdaj vse knjige gotove, da se more v slovenskih srednjih šolah predavati zemljepis in povestnica sè slovenskim učnim jezikom, in da povestnica z zemljepisom ne ostane dalje beračica, katera na vrata ces. kralj. naučnega ministerstva brezvspešno trka za to, da sme stopiti v **šole!** — Ker pa prof. Jesenkova zgodovina nima samo „vestes nuptiales“ za naše srednje šole, temuč je tudi knjiga, ki bi si jo moral omisliti vsak naših ljudí v mestih

in na kmetih, ki se prišteva bolj omikanim našincem, zato jo toplo priporočamo vsem Slovencem kot berilo za poúk in zabavo. Cena 1. delu zgodovine je 80 kr., 2. delu 50 kr., 3. pa tudi 80 kr., občnemu zemljepisu pa 2 gold., za 4 gold. 10 kr. dobí tedaj omikani Slovenec lepo poúčno berilo v svojo bukvarnico. Gospod profesor je uže toliko truda in stroškov žrtoval domovini naši, da pač zasluži, da se mu vsaj stroški tiska povrnejo.

Mnogovrstne novice.

* *Nekaj o nemški „weltsprache“.* Našim bralcem bo znano, da v Monakovem na Bavarskem je ravno zdaj shod nemških strelcev, h kateremu je šlo tudi več avstrijskih Nemcev tožit bratom, kako so zdaj v Avstriji zatirani. Kako se pa med sabo razumijo, kaže sledeča smešnica, katero prinaša monakovsk list pod naslovom „Lustiges vom Schützenfest“ in katera bodi tù navedena, kakor je. Švicar: „Weils bigott an so famos ischt bi üch in Dütschland ussa, so will ich mim Harz kei' Gewalt mer anthue und offa auspracha: Dütschland soll laaba hoch! — Berolinec: Ick jlobe, dat Ihre Rede janz famos war, aberst wann Sie jloben, dat ick och nur 'ne Sylbe verstanden, so sind Sie man uff dem Holzweje. — Švab: Jetzt hent boid a Red' g'halta, aber verstanda han i au koi Sterbenswörtle. — Tirolec: Da hoscht jetzt die Sakra! Hab's alm g'sagt, sie lad'n koant Welsche ein, do sitzt glei a ganzer Tisch voll, wo Koaner a Wort deutsch kann. — Tako se godi Nemcem z njihovim jezikom. Da se toraj potem z drugih jezikov norčujejo, je pač odveč.

* *Shod gluhonemih* je bil 23. in 24. u. m. v Pragi. Obravnavalo se je le z znamenji, kakor je to gluhonemim edino mogoče. Prišlo je okoli 100 ljudi iz vseh krajev Avstrije, pa tudi iz tujine. Zborovanje je odprl gosp. Vlček, profesor na pražkem zavodu za gluhoneme, potem se je zbralo predsedstvo in perovodje. Med raznimi gluhonemih tikajočimi se zadevami se je obravnavalo tudi vprašanje, ali se gluhonemi pri občevanji imajo držati metode glasov ali znamenj. Sklenilo se je, da se pridrži zadnja metoda.

* *Magjarske šege.* Nek Samuel Klein (gotovo jud) iz Maroš-Vasarhelya je s silo prignal 18letno deklico Marijo Bogdan iz Karlsburga v Veliki Varadin v gostilnico „k črnemu orlu“ na prodaj in tu jo izlicitiral človek, ki barantá z ljudmí, za 190 gold. Policija pa je to zvedela in Kleina zaprla. „Pest. Journ.“ pravi, da je na južnem Magjarskem trgovina z ljudmí v najlepšem cvetu.

Naši dopisi.

V Gorici 1. avgusta. — Šla je učeča se mladina! Iz srednješolskih letnih sporočil naj posnamem to-le: Gimnazij je imel o začetku leta 361, konec leta 336 učencev; — po narodnosti Italijanov 125, Slovencev 164, Nemcev 47. Učiteljev je z direktorjem vred 17 (brez učiteljev za petje in telovadbo). I. in II. razred sta bila po narodnosti razdeljena. Naslov znanstvenemu sestavku je: „Aquileja zur Römerzeit“, spisal H. Maionica. — Viša realka s pripravljavnico vred je štela 193 učencev; 139 Italijanov, 28 Slovencev in 26 Nemcev. Pripravljavnica je imela 51 učencev, tedaj realka sama le 142. Učiteljev z ravnateljem in učiteljem za telovadbo je 16. Znanstveni sestavek „Teoderich der Grosse in seinen Beziehungen zum byzantinischen Reiche“ je spisal prof. K. Kleissl. — Zrelostno preskušnjo je opravilo na gimnaziji 11, na realki 7 dijakov. Veliko več — z 2 vnanjima 32 — je bilo maturantinj na ženskem izobraževališči. To učilišče pa ni še nikdar sporočila izdalo. Mikavno utegne biti to, da med letošnjimi osmošolci gimnazijskimi je le 6 dijakov od 60, ki so pred 8 leti stopili v 1. razred. V poduk tistim pa, ki so v „Slogi“ stavili predlog, da naj se obe srednji šoli skoz in skoz paralelizujete, naj povemo to, da v 7. razredu više realke ni nobenega Slovenca, v ostalih razredih pa po 1—3, v enem samem jih je 11. — Novega kapelnika za prvostolno cerkev in za meščansko godbo uže imamo: Konrad Cartocci mu je ime. Izučil se je, kakor rajnki Mugnone, v konservatoriji v Neapolji, služi pa zdaj v Palmi (Palmanuova).

Iz Notranjskega 18. julija. (*Vsakemu svoje!*) Kjer se s zvijačo in netaktnostjo postopa, poleg tega pa še samopridno špekulira, ondi je temu konec — osramota, po kateri, hočeš ali nočeš, slednjič resnica na dan pride. Nekaj enacega pripetilo se je slavnoznanemu „Demostenu“ pri sv. Petru na Notranjskem. V svojem „poslanem“ v 27. listu „Slov. Naroda“ odgovarjaje dopisu 22. dne istega meseca v navedenem časniku z debelim, v oči dregajočim podpisom potrjuje, da občinske odbornike in krajnega šolskega sveta možé — z njihovo vednostjo — podpisuje. A ker se pa vé, da ravno glavne osebe v zadnji njegovi nameri o vsem nič vedele niso, moral je ta „velikanski pritlikavec“ vso reč na svojo roko osnovati, ter jo nekako v imenu občine in krajnega šolskega sveta — po njegovem sedanjem mnenji — med nehvaležni in hudobni svet spraviti. Kaj bode rekel k temu Demostenovemu poslanemu g. Šentpeterski župan? Kaj porekó drugi občinski svetovalci in odborniki? Kaj pa poreče g. župnik in vsak drugi ud (razen „velikana“) krajnega šolskega sveta pri sv. Petru, ker nekako potrjuje, da jih je z njihovo vednostjo podpisal, dasiravno vsak pravi, da bila mu je ta kombinacija čisto in popolno neznana, dokler je ni „Slovenec“ objavil? Ker dobro poznamo vrle Šentpeterske može občinskega zastopa uže od nekdaj, ravno tako tudi gospode soude krajnega šolskega sveta tam, da so značajni in nepremakljivi narodnjaki, in se dosedaj še nikdar niso na pogubna nemčurska pota zapeljati dali, zato vprašamo le: kako bodo to zaušnico „Demostenovo“ sprejeli? Uže samo krajno ime „Sveti Peter na Notranjskem“ je svetu očiten dokaz, kako tam z narodnim značajem splošno stojí. — Kje neki je toraj logiko in pravo naravno mišljenje pri spisovanju „poslanega“ „Demosten“ popustil, če je kdaj sploh kaj imel? Njegovi zagovori v „Narodu“ in v „Slovencu“ so si pravi kontrasti, in le potrjujejo njegovo hrepenenje po Antekristovem denarju „schulvereinovem“, čeravno se ga sedaj, ko mu je pot prepreżena, z vsemi „štirimi“ kot lisica v znani basni — grozdja — brani. A prepozno je! Liso znamenja izdajstva narodnega bode „Demosten od sv. Petra“ neizbrisljivo vse žive dni po svetu nosil. — Resnično: kar kdo zasluži, naj se mu tudi dá — vsakemu svoje! Šentpeterski občini in njenim vrlim možem ponos, slavo in čast, — „Demostenu“ pa nekonsekvenca, mevžavost in sramota! Resnicoljub.

Iz dolenjega Logateca. — V nedeljo 7. avgusta t. l. napravijo notranjski rodoljubi združeni na čast prvega občnega praznika slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda veliko narodno svečanost v prid „Jurčičevi ustanovi“ v Dolenjem Logatci. Program: I. Slovesna sv. maša ob 10. uri dopoludne. II. Zabavni del prav točno ob 4. popoludne: 1. Pozdrav predsednikov. 2. Jenko — „Naprej“, zbor. 3. Slavnostni govor. 4. Jenko — „Sablja moja“, zbor. 5. Hajdrih — „Jadransko morje“, zbor. 6. Zajec — „U boj“, zbor. III. Tombola s sledečimi dobitki: 1. Terna, prve tri številke v eni vrsti: 4 zvezki

Jurčičevih del. 2. Kvaterna, prve štiri številke v eni vrsti: dragocen prt. 3. Kvinterna, prvih pet številk v eni vrsti: umetno oralo. 4 Tombola, vse številke na eni karti: junica za pleme. Kartica veljá 20 kr. Na prodaj so pri raznih poverjenih domoljubih; dobivale se bodo tudi v dan veselice na nje mestu od 1. ure popoludne dalje. Med posameznimi točkami svira izurjena idrijska godba. Rojaci! pokažimo svetu z obilo udeležbo in radodarnimi doneski, kolikor mogoče, da nas druži blagi duh naših sv. slovanskih blagovestnikov, da v nas živi narodna zavest, narodni ponos in zaupanje v svojo moč; naj gleda svet, da spoštujemo svoje velemože in s tem sebe in da smo vredni svojih duševnih velikanov. — Ako je 7. avgusta neugodno vreme, izvrši se slovesnost prihodnjo nedeljo 14. avgusta. Odbor.

Knežak 1. avg. — Danes dopoldne ob ½ 11. uri začelo je goreti, in prej kakor v eni uri je pogorelo 38 38 hiš z vsemi gospodarskimi poslopji, vsem senom in mnogim hišnim orodjem itd. Škoda, ako se malo ceni, je čez 50.000 gold. — Preljubi rojaki, in vsi, katerim dojde ta žalostna novica, usmilite se nas! Zavarovanih je samo okoli 12. Bližnji nam sosedje pa podelite nam kaj sená! Naj ga dobra srca po bližnjih vaséh zbirajo in potem semkaj naznanijo, da pojdemo po senó.

Naj blagovolijo to žalostinko ponatisniti *) tudi drugi naši listi. Anton Ponikvar, župnik.

Novomesto 26. julija. (*Iz 5. odborove seje novomeške kmetijske podružnice.*) Pri tej seji določil je odbor dan za prihodnji izvanredni občni zbor novomeške kmetijske podružnice in ob enem sestavil tudi dnevni red. Podružnica imela bode svoj občni zbor 18. avgusta točno ob dveh popoludne. Dnevni red zborovanju je: 1. Govor predsednikov. 2. Poročilo o delovanji odborovega odseka za ubranitev vsakovrstnih trtnih bolezni, posebno onih, ki učiniti jih more trtna uš; poroča predsednik tega odseka g. A. Ogulin. 3. O osnovanji kmetijskih založnic, poroča A. Derganc. 4. Posvetovanje o predlogu zarad razstave grozdja in raznih vinskih posod v Novomestu, in sicer v zvezi s kmetijskima podružnicama v Krškem in Metliki; volitev udov razstavnega odseka. Ob enem posvetovalo bode se o predlogu, da sklenjena bila bi z razstavo tudi tombola v korist kmetijske podružnice, poroča A. Ogulin. 5. O ustanovitvi kmetijske šole na Dolenjskem, poroča dr. Poznik. 6. O osnovanji vaščanskih družeb, poroča A. Derganc. 7. Posvetovanje o potrebi in ustanovitvi dolenjske železnice, poroča dr. Poznik. 8. Poročilo o letošnji letini poroča J. Mehora. 9. Nasveti posameznih udov.

Iz Motnika 2. avg. — Komaj nam po imenu znana zver „volk“ se je čez več ko deset let zopet pokazala v Tuhinjsko-Špitališki planini ter je pokončala uže nekaj ovác. Danes napravijo lov na-njo. Križnik.

V Žireh 20. julija. (*Prošnja.*) Grozna nesreča je zadela 26. dne julija t. l. prebivalce vasi Dobračeve v Žirovski fari. Ko so ljudje bili ravno pri službi božji zbrani v podružni cerkvi sv. Ane na Ledinici, nastane ogenj v sredi Dobračeve ter se z neznansko hitrostjo razširja po vasi. Hlastno divja plamen po hišah in tudi cerkvi ne prizanese. Zgorelo je 15 posestnikom skoro vse: hiše, hlevi, kozolci, orodje, obleka, vsi letošnji pridelki in nekoliko živine. Tudi bolan mladeneč se rešiti ni mogel. Le črno, vse razpokano zidovje hiš in hlevov štrlí zdaj ondi, kjer je bila poprej čedna, s pridelki obilno previdena vas. Škode je gotovo med 30.000 do 40.000 gold. Zavarovani so sicer večidel bili, toda le za prav majhne zneske. Pri toliki nesreči svojih faranov se obračam zaupljivo do blagih človekoljubov s ponižno prošnjo, da bi se ubogih pogorelcev na Dobračevi usmilili ter jim z milimi darovi na pomoč prihiteli. Vsak dar bo z veliko hvaležnostjo sprejet. *)

Sl. vredništva „Slovenca“, „Slov. Naroda“ in „Danice“ naj blagovolijo to prošnjo natisniti in mile darove sprejemati. Jožef Vidmar, župnik.

Z Dobrove 31. julija se nam poroča, da je dobila tamošnja cerkev nov kinč — križev pot, kateremu je domač podobar Ambrožič v Kranji prav okusne okvirje izdelal. — Dobrovskemu župniku gosp. Babniku pa gre hvala, da je krasno malane slike križevega pota, veliko let spravljene v hruševski podružnici, zopet svetu vrnil, in tako dobrovski cerkvi, ki je letos tudi uže lep nov tlak dobila, dodal res krasen kinč.

Iz Ljubljane. — Dan na dan dohajajo nam zadnje dni iz dežele poročila o silnih požarih; une dni je ogenj uničil v Cerkljah blizo Kranja 38 hiš in več druzih poslopij; gospoda župan in župnik prosita milodarov za nesrečne pogorelce. Isto tako gosp. župnik v Žireh trka na duri dobrotnikov za pomoč svojim pogorelcem. Predvčeranjem je v Knježaku na Notranjskem razsajal grozen ogenj, ki je vpepelil 38 hiš in druzega poslopja več; včeraj se je gosp. deželni predsednik Winkler sam z brzovlakom peljal na to požarišče.

— Z velikim veseljem je moralo vsacega domoljuba napolniti to, kar se je te dni zgodilo. Gospod deželni predsednik Winkler je namreč sklical župane ljubljanske okolice v posvetovanje, kako bi se dala napraviti posojilnica za kmetovalce in posestnike v tej okolici. Veliko radost in upanje je zbudila ta novica povsod še posebno zato, ker se na čelo postavlja deželna vlada sama, toraj je po pravici nadjati se najboljšepa vspeha. V Kamniku je enaka posojilnica uže gotova reč, napravila se je po prizadevanji župana g. dr. Samca. Bodi to v dober zgled tudi drugim okrajem in občinam.

— (*V seji mestnega odbora 25. dne julija*) je bil gledé stavbe vojašnice za deželne brambovce sklenen odgovor deželnemu odboru, da mestu ne kaže, da bi se spuščalo v to napravo, katera bi stala mnogo novcev, donašala pa le majhne obresti od kapitala. Pač pa se deželnemu odboru poroči, da, ako dežela hoče zidati vojašnico na katerem mestnem zemljišči, mesto za to dá brezplačno potrebni prostor. V isti seji je bila tudi prošnja nekaterih prebivalcev poljanskega predmestja, naj se odpravi tamošnja podružna bolnišnica za kozave, ovržena, kajti potem morala bi tudi velika bolnišnica iz mesta ven.

— Umrl je v Ljubljani 28. dne t. m. gosp. Franc Omahen, upokojeni c. kr. sodnik in zdaj beležnik v Ljubljani.

— Gospod inženir Ferd. Klemenčič se je podal za več časa v Galicijo, ker je od ravnateljstva državnih železnic imenóvan za stavbenega voditelja Stanislavo-Husjatinske železnice.

— (*Prizivna obravnava*) zaradi Vesteneckovega kazinskega škandala bode 19. avgusta pred c. k. ljubljansko deželno sodnijo.

— V slovó in zahvalo svojemu predtelovadcu in učitelju telovadbe g. Jos. Ginterju, ki zapustí Ljubljano, so „Sokolovci“ v soboto napravili na vrtu čitalničnem večernico, ki se je vsestransko lepo izvršila vpričo obilo zbranega občinstva. Gospod Kajzel je v

*) Tudi „Novice“ bodo rade prejemale milodare za siromake pogorelce. Vred.

*) Vredništvo „Novic“ bo tudi rado sprejemalo milodare, katerih so pogorelci silno potrebni, pa tudi vredni zato, ker so sè zavarovanjem kazali, da niso nečimurni. Vred.

jako šaljivem koupletu slavil g. Pirkerja „den Veredler der Gottscheer Raçe“. Po naključbi v Ljubljani oni večer bivajoči glavni vrednik časnika „Tribüne“ gosp. J. Skrejšovsky je radosten opazoval národno gibanje glavnega našega mesta.

— (*Ljubljanski poštarji pa slovenski jezik.*) Bukvarna J. Giontini-a je 3. dne julija dala na ljubljansko pošto pismo z adreso: „Gospod Anton Furlan, pismonos **v Colu pri Vipavi**“. Ljubljanski poštar ali poštarica pa sta to adreso brala za Cöln in ga poslala v Köln na Nemško. Od ondot je pismo priromalo 25. julija v Ljubljano nazaj s prilepljenim listkom: „Ohne richtige Wohnungsangabe oder sonstige nähere Bezeichnung ist Empfänger in Cöln am Rhein nicht zu ermitteln. Kaiserliches Postamt 1.“ — Taka prikazen ljubljanske pošte pač ne potrebuje nikakoršnega komentara!! — Kdor je ne verjame, naj pride k vredništvu „Novic“ kouvert ogledat.

— „Nemški schulverein“ je svoje delo začel prav na debelo. Avstrija mu je uže preozka, obrnil se je za pomoč zoper „poslovenjevanje“ Nemcev v unanje nemške dežele, kjer se res uže nabirajo judeževi srebernjaki za brezznačajne učitelje po slovanskih deželah in za nove ponemčevalne šole. To je uže vendar preveč, da so začeli zunaj v „rajhu“ iskati pomoči zoper nas, in to celó zdaj, ko se jim nikjer še nobena sila ne godí. — Za Kranjsko imajo svoje „ortsgruppe“ v Ljubljani, mogočni dr. Schrey ji je načelnik; na Štajarskem pa so take podružnice dunajskega „schulvereina“ v Mariboru, Laškem in Radgoni. Kakor „Slov. Gosp.“ poroča, sta ptujski nadučitelj in učitelj dobila po 10 gld. Bosta pač odebelela od njih! Učitelj Tom. Kunstič v Št. Iliji pri Velenji na Štajarskem je dobil 30 gold. To je uže nekaj več. — Iz Manheima na Nemškem so uže poslali 1000 mark (okoli 500 gold.) temu društvu na Dunaj. Treba pozornosti, rojaki!

— Iz Sofije nam vesela novica dohaja, da se je „Jugoslovanski Stenograf“ utrdil, ker ga hoče tudi vlada bolgarska izdatno podpirati. Od meseca septembra naprej bo izhajal v večem obsegu in bo donašal razen sestavkov o bolgarski, hrvaško-srbski in slovenski stenografiji tudi literarne vesti iz vseh teh pokrajin. Služil bo toraj tudi za medsebojno izpoznavanje jugoslovanskih narodov. Cena lista znaša za vse leto samo 2 gold., dijakom 1 gold. 50 kr. Naročnina se lahko pošilja v avstrijskih bankovcih v novčanih ali priporočenih pismih g. A. Bezenšeku v Sofijo.

— „Quellenstudien“. Alte und neue Culturbilder von Oesterreich's Alpenländern und Alpenseen von P. v Radics — je ime knjižici, katero je ravnokar c. kr. dvorni in vseučiliščini knjigotržec V. Braumüller na Dunaji na svitlo dal kot zabavno berilo topličarjem, ki radi kaj več zvedó o toplicah, kjer bivajo. Poleg druzih avstrijskih kopelj so opisane tudi kopelje na Štajarskem, Koroškem, Goriškem, Tržaškem in Kranjskem, med katerimi pripoveduje gosp. pisatelj o nekih novih toplicah, ki se utegnejo odpreti na Krasu blizo Trnovega v vasi Topolc, češ, da uže ime Topolc kaže na toplice. Mi sicer še nismo nič slišali o napravi ondotnih toplic, vendar mu verjamemo, da je on to zvedel, al o etimologiji besede Topolc smo druzih misli tako dolgo, dokler nam kak Trnovčan ne pové, da se motimo, ako mislimo, da vas Topolc (Topolec) v sredi Krasa je ima dobila od topola = Pappel, kateremu slično je topolje ali topolovec = Pappelwald (po Janežiču napačno Ulmenwald) v dokaz, da je sedanji goli Kras nekdaj bil gozd z različnim drevjem.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — 28. dne julija je bil pod predsedstvom cesarjevim ministerski zbor, v katerem je bil določen čas, kedaj naj se skličejo deželni zbori, državni zbor in pa delegaciji.

— Presvitli cesar se je imel včeraj podati na daljše potovanje. Iz Išla gre namreč v Solnograd, kjer biva zdaj cesarjevič Rudolf s Štefanijo. Potem gre s Solnograškega še v Gostin obiskat pruskega cesarja Viljema, ki zdaj tam biva. Od tam se podá v Monakovo, kjer bo obiskal svojo hčer nadvojvodinjo Giselo. Iz Monakovega pojde na Bodensko jezero, kjer se snide s kraljem virtemberškim, saksonskim in vélikim vojvodo badenskim; od tod se vrne preko Predarelskega in Tirolskega nazaj v Išl. Gotovo si bodo časniki ubijali glave z raznimi kombinacijami.

— Deželnim zborom bo vlada podala v obravnavo postavo, katera namerava o razkosovanji zemljišč, več prememb. Namen te postave je v prvi vrsti tudi ta, da se zapreči razdevanje večih vrejenih gospodarstev, na drugi strani pa razkosavanju kmetij ne bo stavila nič zaprek tam, kjer je razdeljenje potrebno.

— Za nadškofa dunajskega je cesar imenoval opata Benediktinskega samostana v Kremsmünstru gosp. Celestina Ganglbauerja. — Ustavoverski časniki sipljejo na njega toliko hvale, da se nam sumljivo zdi, ali novi knezonadškof dunajski ne bo preveč v vrsi ttiste stranke stal, kateri so sedanje šolske postave v srce priraščene. Novi nadškof dunajski je bil predsednik družbe kmetijske v Lincu.

Iz Gorice. — Nova volitev deželnega poslanca za tolminski, cerkljanski in bovški okraj je razpisana na 10. dne t. m. „Soča“ volilcem toplo priporoča gosp. Josipa Ivančiča, c. k. notarja v Tolminu, a se bojí, da ne bi se cepili glasovi na drugo stran. Kako da politiško društvo „Sloga“ ni se še oglasilo o kandidaturi? Edinost, edinost je pri volitvah glavna stvar in disciplina prva zapoved.

Iz Rima. — Nepopisljivo sramotne reči je uganjala tropa 200 rimskih vlačugov 13. dne t. m., ko so truplo papeža Pija IX. iz cerkve sv. Petra prepeljavali v cerkev sv. Lorenca zunaj Rima, katero si je rajni papež sam izbral za svoje počivališče, in je slovesni sprevod spremilo kakih 3000 odličnih Rimljanov v 900 kočijah. Ona najeta druhal pa je kamenje metala na rakev papeževo, žvižgala in tulila: „proč z vatikanom“, „smrt farjem“, „proč s Francozi“. 2 kompaniji vojakov ste skušali miriti razuzdano druhal, izmed katere je bilo 14 razsajalcev ranjenih, več sto pa ugrabljenih. — Taki grozni škandali so cvet današnjega liberalizma. Bog pomozi! Iz vseh dežel katoliške Evrope dohajajo papežu Leonu XIII. pisma, ki izrazujejo gnjus in stud nad onim divjaškim škandalom.

Iz Amerike. — Pa le zopet nova repata zvezda! Ponoči od 15. na 16. dan u. m. je zvezdogled Schäberle v Anu Arbour v Ameriki zapazil novo repatico, ki se neki bode videla tudi pri nas.

Turčija. — Zavoljo umora sultanovega k smrti obsojeni Midhat-paša in njegovi družniki so bili po dolgih obravnavah pomiloščeni na ječo, ker stari Turki ne marajo privoščiti svojim vernim smrtne kazni. Po Eropi je pomiloščenje napravilo slab utis.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.